

Bartoš, Jaromír

Druhá mezinárodní konference redakčních kolektivů marxistických filosofických časopisů

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. G, Řada sociálněvědná. 1963, vol. 12, iss. G7, pp. 172-174

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/111547>

Access Date: 07. 03. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Protože Brněnský kraj měl strukturu charakteristickou pro celý náš stát, tj. šlo o kraj průmyslový s vyspělou zemědělskou výrobou, mají Srůtkovy závěry význam pro celek, pro celostátní plánování a poskytuje také cenné metodologické poznatky.

V úvodní kapitole si autor vytváří teoretická východiska k vlastnímu rozboru. Zabývá se vymezením pojmu životní úroveň, jejími nejdůležitějšími ukazateli a zákonitostmi vývoje. Autor polemizuje s nejrůznějšími názory ekonomů buržoazních i socialistických a zpracovává stanovisko vlastní. Srůtka soudí, že do životní úrovně je třeba zahrnout nejen hmotnou a kulturní spotřebu jednotlivých sociálních skupin obyvatelstva, nýbrž i všechny ostatní životní podmínky, včetně politického, právního a sociálního postavení člověka ve společnosti. Dnes již toto širší pojetí zastává řada dalších marxistických ekonomů.

Jádro práce tvoří druhá, nejobsáhlejší kapitola, v níž se autor zabývá rozvojem hmotné a kulturní úrovně pracujících Brněnského kraje a srovnává tuto úroveň s celostátním vývojem. Srůtka nejprve kvalifikuje zdroje růstu životní úrovně, dané v nejobecnějším smyslu růstem národního důchodu; pak tyto zdroje podrobně srovnává s rozdělením a s užitím jednotlivých prvků národního důchodu, tvořících souhrnně fond osobní a společenské spotřeby obyvatelstva. Autor hodnotí kriticky dosaženou úroveň rozvoje jednotlivých hospodářských odvětví a oborů a upozorňuje na nedostatky, které bude nutno v budoucnosti odstranit. Obdobný postup volí i při rozboru užití různorodých prvků národního důchodu z hlediska důchodů, výdajů a hmotné spotřeby obyvatelstva. Zvlášť pečlivý a kritický rozbor provádí v otázce bydlení a v otázce rozvoje služeb obyvatelstvu.

Třetí kapitola je věnována otázkám demografického vývoje. Na základě konkrétních ukazatelů se autor snaží objasnit i ty složky životní úrovně, které se nedají přímo vázat na osobní a společenskou spotřebu. Závěrečná kapitola obsahuje pak poznatky a zobecnění, jež vyplývají z porovnání základních ukazatelů životní úrovně v Brněnském kraji s celostátními průměry. Autor současně nastiňuje vývojovou perspektivu jednotlivých problémů a ukazuje pravděpodobný způsob jejich řešení v komunismu.

Rozbor životní úrovně provedl autor na základě impozantního množství svědomitě utříděného statistického materiálu, což zvyšuje vědeckou hodnotu práce. Používá přitom nejen publikovaných statistických pramenů, nýbrž čerpá přímo s materiálu krajských orgánů. Tím shromáždil mnoho zajímavého materiálu, který by jinak při své nesourodosti a rozptýlenosti zapadl v archívech. Práce si takto, zejména originálním sebráním a zpracováním materiálu, zachovává trvale svou dokumentární, ekonomicko-historickou i kulturně historickou cenu.

Rudolf Štancil

Druhá mezinárodní konference redakčních kolektivů marxistických filosofických časopisů

Vědecké kongresy a konference se staly v přírodních a společenských vědách již vžitou a vysoce užitečnou formou mezinárodního styku vědeckých pracovníků. V oblasti jednotlivých teoretických oborů marxismu-leninismu dochází bohužel zřídka k takovým setkáním. Marxistická filosofie, politická ekonomie, vědecký komunismus i dějiny dělnického hnutí jsou ve většině socialistických zemí mladé vědní obory bez dlouhých tradic. Není tomu tak dávno, co většina bádání v těchto oborech byla soustředěna v Sovětském svazu a teprve před nedlouhou dobou se tvůrčí práce v oblasti marxismu-leninismu stala záležitostí opravdu mezinárodní.

Vzájemný styk marxistických teoretiků z různých zemí je proto dosud málo rozvinut. V oblasti marxistické filosofie např. dosud chybí vědecký časopis mezinárodního charakteru, s výjimkou jednoho francouzského časopisu nevycházejí časopisy bibliografické a referativní, takřka nikdy nevycházejí mezinárodní sborníky a většina filosofických časopisů neotiskuje příspěvky ve světových jazycích.

Za takové situace jsou porady redakcí marxistických filosofických časopisů událostí významnější než by bylo možné soudit na první pohled. Konference konané dne 13. až 15. května 1963 v Liblicích byla již druhou takovou poradou — předchozí se konala roku 1962 v Lipsku (srov. Filosofický časopis č. 5/1962). Hostitelská redakce — redakce Filosofického časopisu CSAV zaslala pozvánky do všech zemí světové socialistické soustavy, takže konference byla početně navštívena. Takřka ze všech socialistických států přijely několikačlenné delegace složené obvykle z významných pracovníků marxistické filosofie; kromě toho byla přítomna řada hostů z různých zemí. Celkem bylo přítomno asi čtyřicet účastníků z jedenácti států. Vedoucím sovětské delegace byl *M. B. Mítin*, polskou delegaci vedla *Helena Eilsteinová*, delegaci NDR vedl *Wolfgang Eichhorn*. V čele maďarské delegace byl *Joszef Szigeti*, bulharskou vedl *Asaria Polikarov*, jugoslávskou *Vuko Pavičević*, Rumunsko zastupoval *Nicolae Bellu*. Mongolskou de-

legaci vedl *Balžirin Ligu*, Kubu zastupoval *Fabio Grobart*, z Francie přijel *Francis Cohen*, člen redakce „*La nouvelle critique*“ a šéfredaktor „*Les Recherches internationales*“. Československou delegaci tvořili *Vladimír Ruml*, *Igor Hrušovský*, *Karel Mácha* a *Ludvík Tošenovský*.

První den jednání byl věnován oficiálními příspěvkům delegací. Jednotlivé zprávy zpravidla mluvily o práci filosofických časopisů a v zemích, kde speciální filosofické časopisy nejsou (Mongolsko, Kuba) o politickoteoretických časopisech a o situaci v ideologické práci. Mluvíci delegací navrhovali řadu opatření pro zlepšení vzájemné spolupráce: Tak byla doporučena výměna materiálů, vzájemné recenzování knih, otiskování souhrnných referátů o nejvýznamnějších diskusích a každoroční vydání jednoho mezinárodního sborníku. Některé z těchto námětů byly přijaty do usnesení.

Tématicky odlišný obsah měl příspěvek *Jaromíra Bartoše*, který přednesl návrh na mezinárodní normu pro indikaci místa při citování klasiků marxismu-leninismu. Návrh byl přijat se zájmem a řada účastníků přislíbila spolupráci při propagování normy. (Původní německý text příspěvku bude otištěn v příštím čísle řady G Sborníku prací.) Značnou pozornost vzbudil rovněž příspěvek *Jindřicha Zeleného*, který svým obsahem patřil do této organizační části konference. Soudruh Zelený podal zprávu o Hegelovské společnosti vzniklé v západním Německu a o tom, že vzhledem k orientaci této společnosti je možná účast marxistických filosofů.

Druhý bod konference byl věnován problémům rozvoje socialistického vědomí. Úvodní referát připravila a předem rozeslala bulharská delegace. Jak to u kolektivních oficiálních referátů bývá, neobsahoval mnoho diskusních nových myšlenek a spíše shrnoval dosavadní názory. V obsáhlé diskusi vystoupilo mnoho účastníků. Někteří v polemice s referátem ukázovali, že socialistické vědomí vzniká již před socialistickou revolucí v průběhu třídního boje proti buržoazii (Š. Vartík a další). Obecně se zdůrazňovala důležitost společenských průzkumů (šéfredaktor čas. „*Filosofskije nauki*“ *M. T. Jovčuk*, šéfredaktor „*Studia sociologiczne*“ *B. Galeski*). V diskusi se dále mluvilo o problémech boje proti dogmatismu a kultu osobnosti (*B. Bošniak* z Jugoslávie, *M. T. Jovčuk*), *J. Szigeti* měl obsáhlý a v tradičním duchu držžený projev o úpadkovitosti abstraktního umění, *Karel Mácha* přednesl promyšlený příspěvek o problémech vztahů mezi lidmi.

Další úsek jednání konference byl uveden referátem na téma „*Dialektický materialismus a přírodověda*“. Referát měl původně přednest *I. V. Kuzněcov*, protože však několik dní před konferencí vážně onemocněl, vypracoval a do jisté míry improvizoval referát *B. M. Kedrov*. Jak již to odpovídá jeho povaze, autor přinesl mnoho podnětných a nekonvenčních myšlenek. Zabýval se filosofickými aspekty problémů modelování, některými otázkami kybernetiky, vztahem strukturálního a genetického zkoumání ve vědách a mnoha jinými problémy. Některé myšlenky referátu byly ovšem značně odvážné, jako např. pokus extrapolovat pojmy *j á d r o* a *o b a l* mimo oblast fyziky a učinit z nich obecně kategorické. Na mnoha místech svého referátu ukazoval autor, jak nezbytné je prohloubit spolupráci filosofů a přírodovědců. Je třeba analyzovat základní přírodovědné kategorie, zkoumat interpretace nových přírodovědných objevů a informovat filosofy i přírodovědce o nových objevech a názorech v oblasti filosofických otázek přírodovědy.

Vzhledem k veliké rozlehlosti tématu byla problematika diskusních příspěvků velmi rozsáhlá. Z československých účastníků vystoupil v diskusi *Igor Hrušovský*, který se zabýval zejména otázkou rozpornosti pohybu, a *Vladimír Ruml*, který promluvil o řadě problémů týkajících se vztahu mezi filosofii a přírodovědou.

Na závěr konference bylo přijato usnesení. Mluvilo se v něm o opatřeních, jež by vedla k prohloubení vzájemného pracovního styku a německé delegaci se uložilo vydat společně mezinárodní ročenky. Příští porada se má konat roku 1964 v Bulharsku a kromě projednání organizačních otázek má být věnována třem problémovým okruhům: logice vědeckého zkoumání, dialektice vývoje socialistické společnosti a metodologii konkrétního sociologického výzkumu.

O konferenci lze souhrnně říci, že její hlavní význam spočíval jednak v konkrétních ujednáních o vzájemné spolupráci, k nimž dospěla, jednak v tom, že řada účastníků mohla navázat pracovní styk se soudruhy, kteří na obdobné tématice pracují v jiných zemích. Význam referátů a diskusních příspěvků byl ve srovnání s tím menší. Tak tomu ostatně bývá často. Domníváme se však, že by v tomto ohledu bylo možné zlepšení. Především by se při výběru účastníků konference (zejména hostů) mělo přihlížet k tématice odborné vědecké části konference. Konferenci by dále prospělo, kdyby po společném plenárním zasedání, věnovaném především problémům redakční činnosti a otázkám vzájemné spolupráce, rozdělila se do dvou až tří sekcí. Uskutečněním těchto opatření by konference dosáhly úrovně mezinárodních filosofických kongresů.

Připojme ještě drobnou poznámku týkající se jednacích jazyků. Zkušenost ukázala, že příspěvek, který autor přednášel v některé světové řeči, má i přes případné nedostatky v jazyce

a výslovnosti větší působnost než příspěvek, který většina přítomných musí poslouchat se sluchátkami na uších v klopýtavém a často kusém překladě. Poslech simultánního kabinového překladu je nadto hodně únavný. Proto doporučujeme, aby usnesení o stanovených jednacích řečech (ruštině a němčině) se dodržovalo příště důsledněji.

Jinak lze o organizaci říci, že byla dobrá a redakci Filosofického časopisu i pracovnícím Filosofického ústavu přísluší za pečlivou přípravu konference dík. Doufejme, že takovýchto mezinárodních setkání marxistických filosofů bude přibývat. Pro rozvoj marxistické teorie je vzájemná spolupráce a mezinárodní výměna poznatků a názorů nezbytně nutná.

Jaromír Bartoš